



Sygn. akt II CNP 37/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)
SSN Marian Kocon (sprawozdawca)
SSN Marta Romańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 12 kwietnia 2018 r.
skargi A.W. i D.W.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku
Sądu Okręgowego w P. z dnia 6 maja 2015 r., sygn. akt X Ga [...] /15
wydanego w sprawie z powództwa A.W. i D.W.
przeciwko „P” Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę,

**oddala skargę; nie obciąża skarżących kosztami
postępowania ze skargi.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 6 maja 2015 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 6 listopada 2014 r. i oddalił żądanie powodów A.W. i D.W. zasądzenia na ich rzecz od „P” spółki akcyjnej w W. kwoty 38466,67 zł tytułem odszkodowania.

Sąd ustalił, że strony w dniu 22 września 2010 r. zawarły umowę ubezpieczenia maszyn. Zgodnie z § 5 ust. 2 ogólnych warunków ubezpieczenia (OWU) suma ubezpieczeniowa maszyn powinna odpowiadać wartości nowych maszyn. Pojęcie „wartości nowej maszyny” zostało zdefiniowane w § 5 ust. 3 OWU, jako wartość początkowa wynikająca z ewidencji księgowej bądź wartość odtworzeniowa lub nabycia - z doliczeniem kosztów transportu i montażu. W § 15 ust. 3 OWU przewidziano w przypadku zaniżenia sumy ubezpieczenia zmniejszenie odszkodowania w takim zakresie, w jakim pozostawała ona do wartości nowej maszyny.

W dniu 29 stycznia 2011 r. ubezpieczona maszyna rębak do drewna Morbark 22RXL uległa uszkodzeniu. W związku z tym pozwany wypłacił powodowi odszkodowanie w wysokości 19233,33 zł, stosując przy tym zasadę proporcji wynikającej z § 15 ust. 3 OWU, tj. zmniejszenia odszkodowania w takiej proporcji do szkody, w jakiej znajdowała się suma ubezpieczenia do wartości nowej maszyny. Wartość ubezpieczeniową (sumę ubezpieczenia) określono na kwotę 500000 zł, natomiast wartość odtworzeniowa była równa kwocie 1500000 zł. W tych okolicznościach zmniejszenie odszkodowania było zgodne z postanowieniami § 15 ust. 3 OWU.

Powodowie wnieśli skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego bowiem, w ich ocenie, został on wydany z rażącym naruszeniem art. 805 § 1 i 2 pkt. 1 k.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c. i § 5 ust. 3 OWU.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności przypomnieć należy, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia i to szczególnego rodzaju, przysługuje bowiem od prawomocnego

orzeczenia sądu i jej celem nie jest uzyskanie jego uchylecia lub zmiany lecz uzyskanie prejudykatu umożliwiającego realizację roszczeń odszkodowawczych za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej, stosownie do art. 77 ust. 1 Konstytucji oraz art. 417¹ § 2 k.c.

Sąd Najwyższy wielokrotnie już wyjaśniał, w jaki sposób należy rozumieć pojęcie „orzeczenia niezgodnego z prawem” na gruncie przepisów art. 424¹ i nast. k.p.c. Stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, to ustalenie jego bezprawności, które nie może nastąpić bez sięgnięcia do istoty władzy sądowniczej, tj. orzekania w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od "głosu sumienia" sędziego oraz jego swobody w ocenie prawa i faktów stanowiących podłoże sporu. Swoboda ocen sędziego wynika nie tylko z władzy sędziowskiej, ale także z prawa pozytywnego, często posługującego się pojęciami niedookreślonymi i klauzulami generalnymi albo dekretnymi wolność decyzji sędziego. Treść orzeczenia zależy również od rezultatów wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, metod oraz podmiotu, który jej dokonuje. Z istoty wykładni wynika zaś wielość interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy nacechowany jest subiektywizmem. Już z tych powodów uzasadnione jest, aby w odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu sformułować autonomiczne pojęcie bezprawności. Jeśli więc na gruncie odpowiedzialności cywilnej bezprawność oznacza generalnie naruszenie normy właściwego zachowania się, wynikającego z ustawy lub z umowy międzynarodowej, to w odniesieniu do odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego pojęcie to korygowane jest specyfiką władzy sądowniczej oraz jej ustrojem. Mając na uwadze zasadę niezawisłości oraz posługiwanie się przez sądy procedurami, których osnowę stanowi system zaskarżania orzeczeń, należy przyjąć, że orzeczenie niezgodne z prawem, to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi zatem mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko

bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: postanowienie z 21 marca 2006 r., V CNP 68/05 niepubl.; wyroki: z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, Nr 1, poz. 17; z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06 niepubl.; z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06 OSNC 2007, Nr 2, poz. 35; z dnia 7 lutego 2007 r., III CNP 53/06 niepubl.; z dnia 21 lutego 2007 r., I CNP 71/06 niepubl.; z dnia 20 września 2007 r., II CNP 87/07 niepubl.). Takie rozumienie pojęcia niezgodności z prawem jest zgodne z art. 77 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r. SK 4/11, OTK-A 2012/8/97).

Wyrokowi Sądu Okręgowego tak pojętego rozumienia bezprawności przypisać nie można.

Istota skargi sprowadza się do twierdzenia, że Sąd błędnie uznał, iż doszło do zaniżenia sumy ubezpieczenia (niedoubezpieczenia) maszyny Rębak do drewna Morbark 22RXL, przyjmując, iż miała ona odpowiadać wartości odtworzeniowej.

Sąd dokonując wykładni postanowień zawartej przez strony umowy objął rozważaniami kwestię rozumienia przez strony postanowień odnoszących się do sumy ubezpieczeniowej zawartych w § 5 ust. 2 i 3 O.W.U. wychodząc z założenia, że wzorce umowne, do który zaliczają się ogólne warunki ubezpieczenia, podlegają wykładni według zasad właściwych dla oświadczeń woli.

Każde oświadczenie woli, niezależnie od formy, w jakiej zostało złożone, podlega wykładni sądowej. Przepis art. 65 k.c. dotyczy także oświadczeń woli w formie pisemnej, lecz wówczas podstawą interpretacji stają się w pierwszej kolejności reguły lingwistyczne, ale nie tylko, a więc także wtedy mają zastosowanie zasady wykładni wynikające z paragrafu drugiego tego przepisu. Przy zastosowaniu zawartych w nim reguł może się okazać, że wbrew brzmieniu konkretnego postanowienia umowy wola stron jest inna. Artykuł 65 § 2 k.c. nakazuje bowiem przy interpretacji oświadczenia woli brać pod uwagę "okoliczności w których ono zostało złożone" a w tym tle raczej badać jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na dosłownym jej brzmieniu. Przepis ten niewątpliwie pozwala sądom uwzględniać pozatekstowe okoliczności, w tym cel, jaki strony miały na uwadze przy zawieraniu umowy (por. wyroki Sądu

Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 815/97, OSNC 1999, Nr 2, poz. 38 i z dnia 8 czerwca 1999 r., II CKN 379/98, OSNC 2000, Nr 1, poz. 10). W sposób zatem zasygnalizowany należało wyłożyć postanowienia zawarte przede wszystkim w § 5 ust. 2 i 3 O.W.U.

Wychodząc z tych zasad Sąd stwierdził, że podług § 5 ust. 1 O.W.U. suma ubezpieczenia maszyn objętych umową stron miała stanowić górną granicę odpowiedzialności ubezpieczyciela, przy czym stosownie do ust. 2 § 5 O.W.U. miała ona odpowiadać wartości nowych tych maszyn. W § 5 ust. 3 O.W.U. zdefiniowano pojęcie „wartości nowej maszyn”, przez które należy rozumieć wartość początkową wynikającą z ewidencji księgowej, bądź wartość odtworzenia lub nabycia z doliczeniem kosztów transportu i montażu.

Sąd uznał, że wprowadzie zarówno we wniosku ubezpieczeniowym, w którym skarżący określili sumę ubezpieczeniową maszyny Rębaka na kwotę 500000 zł, jak i w umowie ubezpieczenia nie wskazano kryteriów określenia tej sumy, to jednak w ocenie Sądu materiał w sprawie pozwala przyjąć, iż ujawnioną w tych dokumentach sumę ubezpieczenia określono w oparciu o wartość odtworzeniową, przy czym powodowie znacznie ją zaniżyli. Według bowiem biegłego wartość odtworzeniowa tej maszyny na dzień zawarcia umowy wynosiła kwotę około 1500000 zł netto.

Pozwany był uprawniony do redukcji odszkodowania wg postanowień § 15 ust. 3 w przypadkach przewidzianych dla zaniżenia sumy ubezpieczenia (niedoubezpieczenia). Wówczas w przypadku szkody częściowej odszkodowanie ulega zmniejszeniu w takim stosunku, w jakim pozostawałaby zadeklarowana suma ubezpieczenia w stosunku do wartości rzeczywistej.

Wbrew stanowisku skarżących niepodobna przyjąć, że przyjęta przez Sąd wykładnia ogólnych warunków ubezpieczenia, w szczególności w odniesieniu do kryteriów określenia sumy ubezpieczenia (§ 5 ust. 3 O.W.U.) była w stanie faktycznym sprawy wadliwa w sposób rażący, i że z tego względu miało miejsce naruszenie prawa o charakterze kwalifikowanym i elementarnym. Skarżący nie wykazali, że doszło do przyjęcia kwestionowanego kryterium określenia sumy ubezpieczenia w wyniku, jak twierdzili, dokonanej przez

Sąd wyłożył umowę stron w sposób sprzeczny z jej treścią. Sąd przyjął przewidziane w § 5 ust. 3 OWU. kryterium i szczegółowo swoje stanowisko w tej kwestii uzasadnił.

W sprawie nie można zatem uznać za wykazane naruszenie przepisów prawa przez wyrok, którego dotyczy skarga w sposób, o którym stanowi art. 424⁴ w związku z art. 424¹ § 1 k.p.c.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w wyroku.

jw

a.ł.